

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXII. 1935.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOOPER)

1935.

FRANS SCHILLEMANS
en
zijn gegraveerde portretpenning. 1611.
(Plaat III).

Dank zij den heer A. O. VAN KERKWIJK, die mij opmerkzaam maakte op het werk van CHRISTIAAN KRAMM: „*De Levens en Werken der Hollandsche en Vlaamsche Kunstschilders, Beeldhouwers, Graveurs en Bouwmeesters*”, Amsterdam 1861, Vijfde Deel P—S, waarin een biografie over dezen SCHILLEMANS voorkomt (pag. 1477—1479), ben ik in staat het een en ander over dien teekenaar en graveur mede te deelen, nu ik door een gelukkig toeval een gegraveerd penningplaatje met zijn beeltenis in handen kreeg.

FRANS SCHILLEMANS (of SCHELLEMANS¹⁾), de gegraveerde penning bewijst, dat SCHILLEMANS juist is, een zeer verdienstelijk teekenaar en *graveur*, was „ingeboren burger van *Middelburg*”.

KRAMM vermeldt zijn geboortejaar niet, maar door zijn penning zijn wij in staat het jaar van zijn geboorte 1575 vast te stellen.

Hij was de graveur van uitmuntende prentjes naar teekeningen van A. VAN DE VENNE, van de titels voor J. CATS *Self-Strijt*, voor de *Emblemata Amoris* etc. of *Sinne- en Minnebeelden* enz. Middelburg 1620, kl. in-4°, gemerkt: A. VAN DE VENNE *inventor an° 1618*, FRANS SCHILLEMANS *sculp.*

Verder zijn van hem bekend de portretten van DAVID ROLAND, Schrijfmeester te Vlissingen, van JOH. HUYSSSE VAN CATTENDYCK en van HENR. TUYLL VAN SEROOSKERKEN.

¹⁾ Ook als SCHELEMANS komt zijn naam voor op het hierna te vermelden portret van DAVID ROLAND.

Voorts: *De stad Middelburg in Zeeland met alle publieke gebouwen en particuliere huysen*, waarvoor hem het volgende Octrooi verleend werd:

„Is FRANÇOIS SCHELLEMANS plaetsnyder, burger der stede van Middelburch, in Seelandt, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van vier jaren naestcommende alleene in de Vereenichde Provinciën te mogen vuytgeven ende vercoopen de *Stadt van Middelburch*, by hem in vyer coopere platen gesneden etc.”.

Resolutie der Staten Generael van 15 October 1616.

Zijn voornaamste en zeldzaamste plaat is: „*De Synode van Dordrecht*”, waarvoor hem „FRANCHOIS SCHILLEMANS” „ingeboren burger der stad Middelburg”, octrooi verleend werd.

Hem werd „vyftich guldens” vereerd voor de „dedicatie ende presentatie” van deze plaat aan Hare Hoog Mogendheden.

De Staten Generaal hebben aan alle leden dier Synode een exemplaar geschonken en zes op satijn gedrukt aan de Leden van het Huis van Oranje Nassau.

„Is FRANÇOIS SCHILLEMANS plaetsnyder tot Middelburch geaccordeert ordonnantie van de somme van 214 gulden 10 st. voor dat hy tot Dordrecht geleverd heeft door last van de Heeren haere Ho. Mo. gedeputeerden aldaer, *83 pampiere exemplaren*, representeerende naer het leven het *Synode* aldaer gehouden, tot 30 st. het stuck, mitsgaders alhier (door ordre) *ses sathyne gelycke exempl. tot 15 guldens tstück*”¹⁾.

¹⁾ Zie FREDERIK MULLER, *Nederlandsche Historiplaten* I. 1337. Deze kopergravure diende als model voor de voorzijde van den gedenkpenning door JAN VAN BYLAER op de Synode van Dordrecht, VAN LOON II, blz. 105. FRED. MULLER beschrijft onder No. 1416 een eveeens door SCHILLEMANS vervaardigde kopergravure, een zinneprint op de eenheid en den gelukkigen staat der 7 Provinciën na de Synode van Dordrecht en een zinneprint op het einde van het Bestand (FRED. MULLER 1449c), gemerkt: F. SCHILLEMANS.

Zie Resolutiën der Staten Generaal van 26 November 1618, 17 Januarij, 15 Mei en 19 September 1619.

Wij zien uit het voorgaande, dat FRANS SCHILLEMANS in zijn tijd een zeer bekend en bekwaam man was en door zijn tijdgenooten zeer gewaardeerd werd.

Dit heeft hem zeker aanleiding gegeven een zeer verdienstelijke beeltenis van hem zelf te graveeren.

Wij komen nu tot dit zeer fraai gegraveerde eenzijdige zilveren penningplaatje.

Het vertoont ons de beeltenis van een man in de kracht van zijn leven, met snor en puntbaard, in een sierlijk wambuis met plooi kraag; het borstbeeld is eenigszins naar links gewend. Om den rand gegraveerd, rechts van het borstbeeld: F. SCHILLEMANS FECIT A° 1611, links van het borstbeeld: * ÆTATIS * 36 * .

Zilver, ovaal. Diameter 54×45 m.M.

Deze beeltenis kan niet anders dan het zelfportret van FRANS SCHILLEMANS zijn, daar SCHILLEMANS zijn leeftijd van 36 jaar hierop aangeeft.

Zeer zeker zou SCHILLEMANS het niet gewaagd hebben zoo tegen alle gewoonten en welgevoegelijkheid van dien tijd te zondigen, door als graveur of medailleur bij de beeltenis van een ander persoon, zijn eigen leeftijd te plaatsen.

Trouwens de plaats, die zijn naam en leeftijd op den penning innemen, laten geen twijfel open, dat men hier met zijn zelfportret te doen heeft.

De heer VAN KERKWIJK vond dit plaatje nog vermeld in den Catalogus der veiling van de munt- en penningverzameling W. C. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG, Den Haag, door W. P. VAN STOCKUM in 1847 verkocht, beschreven onder No. 1894 als: 1611 Ovale plaat, waarop een fraai door F. SCHILLEMANS gegraveerd mans-borstbeeld (van J. Pz. COEN?).

Een nauwkeurige vergelijking van dit penningplaatje met het geschilderde portret van J. Pz. COEN, berustende in het Rijks Museum, en met de portretten van hem in 's Rijks Prentenkabinet toont verder voldoende aan, dat de afgebeelde onmogelijk COEN kan voorstellen. Deze werd bovendien geboren in 1587 en was dus in 1611 24 jaren oud.

Wellicht dat, nu wij het werk van SCHILLEMANS als graveur kennen, nog andere gegraveerde penningen van zijn hand gevonden worden.

M. SCHULMAN.

